

“ΣΥΝΔΕΙΠΝΟΝ”
ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟ Σ. ΛΟΥΚΑΤΟ
ΑΠΟ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
(1964-1969)

ΠΑΝ. ΦΑΚΛΑΡΗΣ

Ο ΛΑΙΚΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΩΝ. ΓΚΑΥΡΟΣ
(Αρκαδία: 1858-1922)

ΑΝΑΤΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1988

Ο ΛΑΪΚΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΩΝ. ΓΚΑΥΡΟΣ *
(Αρκαδία: 1858-1922)

Ο Κωνσταντίνος Γκαύρος ήταν ένας λαϊκός γλύπτης της πρώτης εικοσαετίας του αιώνα μας. Μέχρι σήμερα το έργο του είναι άγνωστο στην έρευνα και η ύπαρξη του γλύπτη είναι ελάχιστα γνωστή¹. Η εργασία αυτή έχει σκοπό να κάνει γνωστό στην έρευνα το έργο του λαϊκού αυτού γλύπτη και παράλληλα να δώσει τα βιογραφικά του στοιχεία.

Δεν κατάφερα να βρω πολλές πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του, παρ' όλο που έζησε στα νεότερα χρόνια. Η ερευνά μου για τα βιογραφικά του στοιχεία στηρίχθηκε, κυρίως, σε μαρτυρίες των συγγενών του και ανθρώπων που τον γνώρισαν².

Όλα τα έργα του Γκαύρου μου ήταν γνωστά από τη δεκαετία του 1950, γιατί εκτός από αυτά που είναι εκτεθειμένα μόνιμα στο ύπαιθρο, τα υπόλοιπα, τα οποία βρίσκονταν στο ισόγειο του σπιτιού του, ήταν προσιτά στον καθένα, κυρίως τις μέρες των γιορτών. Το 1968 τα φωτογράφισα για πρώτη φορά και κράτησα σύντομες σημειώσεις³. Από το 1976, απ' όσο γνωρίζω, τα γλυπτά που φυλάγονταν στο ισόγειο του σπιτιού των κληρονόμων του Γκαύρου, δεν είναι προσιτά στο κοινό.

*Ευχαριστώ τον καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Α. Π. Θ. κ. Ηλ. Μυκονιάτη, για τις χρήσιμες υποδείξεις που μου έκανε, και τον καθηγητή της Πολυτεχνικής Σχολής του Α. Π. Θ. κ. Αργ. Πετρονώτη, για τη φωτογραφία της εικ. 12 που μου παραχώρησε.

1. Ο Μερκουριάδης αναφέρει, παρεπιπτόντως, τα «πρωτόγονα έργα του Γυφτολιά». Βλ. Ν. Μ. ΜΕΡΚΟΥΡΙΑΔΗΣ, «Ο Σκόπας κατειργάσθη μάρμαρα Βερβαίνων;», Αρκαδικόν Ημερολόγιον 1938, 35.

2. Πολλές διαφωτιστικές πληροφορίες οφείλονται στον ανεψιό του, Ηλ. Γκαύρο.

3. Οι όχι πετυχημένες φωτογραφίες των κινητών γλυπτών, οφείλονται στο γεγονός ότι η φωτογράφιση έγινε μέσα στο σπίτι, χωρίς τον κατάλληλο φωτισμό, με μηχανή η οποία είχε περιορισμένες δυνατότητες. Νέα φωτογράφιση δεν στάθηκε δυνατό να γίνει, γιατί λίγα χρόνια αργότερα, όταν το επεδίωξα, τα έργα που βρίσκονταν μέσα στο σπίτι δεν ήταν προσιτά πλέον.

Ι. Ο λαϊκός γλύπτης Κ. Η. Γκαύρος - Καταγωγή - Οικογενειακή ζωή και επαγγελματικές σχέσεις - Το εργαστήριό του.

Ο Κωνσταντίνος Ηλία Γκαύρος γεννήθηκε το 1858⁴ στη Βέρβена της Αρκαδίας. Η Βέρβена (επίσημα τα Βέρβена, ενώ υπάρχει και η γραφή Βέρβαινα) είναι ένα ορεινό κεφαλοχώρι της Αρκαδίας, κτισμένο σε υψόμετρο 1160 μ. στο ΒΔ άκρο της οροσειράς του Πάρωνα (εικ.1) και είναι γνωστό από τη σημαντική προσφορά του στην Επανάσταση του 1821. Οι κάτοικοι της Βέρβενας ήταν στην πλειονότητα τους κτηνοτρόφοι. Κατά τους χειμερινούς μήνες μόνο ένα μέρος των κατοίκων, του οποίου το ποσοστό ελαττώθηκε σταδιακά και τελικά μηδενίσθηκε μετά το 1911, ξεχειμώνιαζε στη Βέρβена, ενώ οι υπόλοιποι, κυρίως οι κτηνοτρόφοι, διασκορπίζονταν στην παραλιακή Κυνουρία, από τα Κάτω Κουτρούφα και το Άστρος μέχρι το Κιβέρι και το Σκαφιδάκι της Αργολίδος. Αργότερα, κυρίως μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο ένα μεγάλο μέρος εγκαταστάθηκε μόνιμα στα χειμαδιά, ενώ οι υπόλοιποι εξακολουθούν να ανεβοκατεβαίνουν. Χειμερινοί, αμιγείς οικισμοί της Βέρβενας, είναι η Κάτω Βέρβена (πριν Τσερένι - Τημένιον) και το Ξεροπήγαδο. Η Βέρβена είχε 1930 κατοίκους το 1859, 1601 το 1928, 1735 το 1940 και 675 το 1981⁵.

Ο Γκαύρος είχε δύο αδέρφια, μικρότερα απ' αυτόν, το Μήτσιο και το Θωδωρή. Ο πατέρας του, Λιας, ήταν σιδηρουργός («γύφτος») και είχε το παρατσούκλι Γυφτολιάς, το οποίο πέρασε σε όλους τους απογόνους του και επέζησε μέχρι τις μέρες μας. Κοντά στον πατέρα τους έμαθαν και εξάσκησαν την τέχνη του σιδηρουργού, και τα τρία αδέρφια. Ήταν παντρεμένος με τη Μαρία Καραματζάνη, αλλά δεν απέκτησε παιδιά. Το χειμώνα δεν κατέβαινε στα χειμαδιά αλλά πάντα παρέμενε στη Βέρβена. Σε κάποια περίοδο της ζωής του, όταν πλέον είχε παντρευθεί και έμενε σε δικό του σπίτι, απέναντι απ' το πατρικό του, άνοιξε ταβέρνα. Είναι πιθανό να ασχολήθηκε με -την ταβέρνα στις αρχές του αιώνα μας, σε ηλικία περίπου 48 ετών, όταν άρχισαν οι οικοδομικές εργασίες στην εκκλησία της Παναγίας. Όμως, η απασχόληση του με την ταβέρνα δεν τον απομάκρυνε από το σιδηρουργείο.

Ο Γκαύρος φημιζόταν ως επιδέξιος τεχνίτης, «...έφτιαχνε μέχρι ντουφέκι, ότι έβλεπε το 'φτιαχνε», και από την εξαιρετική του επιδεξιότητα απέκτησε το παρατσούκλι Μασόνος. Από τις αρχές του αιώνα μας άρχισε να δουλεύει το μάρμαρο και το 1909 έχουμε τα πρώτα του χρονολογημένα έργα, όταν ήταν 51 ετών. Δε γνωρίζουμε τι τον ώθησε στην ενασχόληση του με το μάρμαρο, ούτε αν είχε παρακολουθήσει την εργασία κάποιου γλύπτη. Οι πληροφορίες που υπάρχουν λένε ότι ήταν αυτοδίδακτος. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε να υποθέσουμε ότι δύο ήταν οι παράγοντες που τον επηρέασαν ν' ασχοληθεί με τη γλυπτική. Ο πρώτος ήταν η παρουσία συνεργείου μαρμαράδων απ' την Τήνο, από το 1906 κ.ε. Οι Τηνιακοί μαρμαράδες, με αρχιμάστορα τον Αντώνη Κουβαρά, ανέλαβαν το κτίσιμο της εκκλησίας της Παναγίας, η οποία, από το ύψος του ορθοστάτη και πάνω, κτίσθηκε ολόκληρη με λευκό μάρμαρο.

4. Σύμφωνα με τα Μητρώα Αρρένων της Κοινότητας της Βέρβενας.

5. Μ. ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ, Γεωγραφική, διοικητική και πληθυσμιακή εξέλιξις της Ελλάδος, 1821 - 1971 (Αθήναι, 1974) τ. Α', μέρος II. ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5 Απριλίου 1981 (Αθήναι, 1982) 41.

Το έργο ολοκληρώθηκε σε δύο περιόδους, από το 1906-1912 κι από το 1920-1925, και η τεράστια δαπάνη καλύφθηκε αποκλειστικά απ' τους Βερβενιώτες που είχαν μεταναστεύσει στην Αμερική. Ο Γκαύρος είχε την ευκαιρία, να παρακολουθήσει την εργασία των Τηνιακών μαρμαρογλυπτών και παράλληλα να κατατοπισθεί πάνω στα ειδικά εργαλεία που χρειάζονταν και στον τρόπο χρησιμοποίησής τους. Είναι βεβαιωμένο ότι σχετιζόταν με το συνεργείο των Τηνιακών μαστόρων, γιατί επιδιόρθωνε τα εργαλεία τους ή τους κατασκεύαζε νέα.

Ο δεύτερος παράγοντας, που πρέπει να επηρέασε το Γκαύρο να δουλέψει το μάρμαρο, ήταν η ύπαρξη της πρώτης ύλης στην περιοχή της Βέρβενας και η εύκολη προμήθειά της. Σε απόσταση 2 χλμ. περίπου βόρεια της Βέρβενας, στη θέση Μαρμαριά, υπάρχει άφθονο λευκό μάρμαρο. Λίγο βορειότερα, στη θέση Παντελεήμονας, βρίσκονται τα ερείπια ενός ολομάρμαρου αρχαϊκού ναού της Αρτέμιδος⁶ που κτίστηκε με τέτοιο μάρμαρο, ενώ στην ανατολική πλαγιά του ίδιου βουνού, στη θέση Κολόνες της Κοινότητας Δολιανών, υπάρχει αρχαίο λατομείο μαρμάρου⁷. Το συνεργείο, που μετέφερε τα μάρμαρα από το λατομείο της Μαρμαριάς στην Παναγία, άφηνε στον Γκαύρο τα μάρμαρα που χρειαζόταν. Μάλιστα αυτό δεν ήταν ιδιαίτερα δύσκολο, γιατί το σπίτι του βρισκόταν πάνω στον κεντρικό δρόμο.

Το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας του πρέπει να το πραγματοποιούσε κατά τους χειμερινούς μήνες, όταν οι ασχολίες του στο σιδηρουργείο και στην ταβέρνα ήταν μειωμένες, αφού το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων είχε κατέβει στα χειμαδιά. Ως χώρο εργαστηρίου χρησιμοποιούσε την αυλή του σπιτιού του και την ταβέρνα, που βρισκόταν στο ισόγειο, και κυρίως το τμήμα με τη λίθινη καμαροσκέπαστη οροφή, όπου υπήρχε και το τζάκι.

Την ενασχόληση του με τη γλυπτική πρέπει να την άρχισε μετά το 1906 και να τη συνέχισε μέχρι το θάνατο του (πέθανε σε ηλικία 64 ετών), γιατί είχε σκοπό να κατασκευάσει, κι άλλα έργα. Ένας μεγάλος όγκος μαρμάρου, που βρισκόταν στην αυλή του σπιτιού του ως τα τελευταία χρόνια, προοριζόταν για την κατασκευή ενός λιονταριού.

6. Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ, «Τεγεατικόν ιερόν Αρτέμιδος Κνακεάτιδος», ΑΕ 1956, 1-53.

7. Το μάρμαρο των Δολιανών είναι γνωστό στους ερευνητές. Βλ. Α. PHILIPPSON, *Der Peloponnes* (Berlin, 1892) 160 κ.ε. R. HOWELL, *A Survey of Eastern Arcadia in Prehistory*, BSA 65 (1970) 93, πίν. 40 b-c. Π. Β. ΦΑΚΛΑΡΗΣ, *Αρχαία Κυνουρία. Ανθρώπινη δραστηριότητα και περιβάλλον* (Θεσσαλονίκη, 1985), σημ.1 της σελ. 10 και σημ. 2 της σελ. 279, πίν. 172 β.

II. Το έργο του Γκαύρου.

Το έργο του μπορούμε να το χωρίσουμε σε δύο κατηγορίες: στα μνημειακά έργα που τοποθετήθηκαν απ' τον ίδιο μόνιμα στο ύπαιθρο (εικ. 2) και στα κινητά έργα που φυλάγονταν στο σπίτι του. Σε μια ξεχωριστή κατηγορία ανήκει ένα βόδι, κατασκευασμένο με μαρμαροθέτημα, στην αυλή του σπιτιού του.

A. Μνημειακά έργα.

1. Οι αέρηδες (εικ. 2-7).

Πρόκειται για ολομάρμαρο έργο, συνολικού ύψους 2,90 μ., το οποίο εδράζεται πάνω σε απλή τετράγωνη βάση. Είναι στημένο στην αυλή του σπιτιού του, δίπλα στο δρόμο.

Το μνημείο αποτελείται από έξι μέρη. Τα κατώτερα, συνολικού ύψους 0,52 μ., είναι τετράγωνα, ακολουθεί ένα πυραμιδόσχημο μέλος ύψους 0,95 μ., το οποίο επιστέφεται με επίκρανο. Πάνω στο επίκρανο πατεί ένας κυβόλιθος, διαστάσεων 0,46x0,56 μ., στις τέσσερις πλευρές του οποίου εικονίζεται το κύριο θέμα του μνημείου, οι Αέρηδες. Στις τέσσερις γωνίες διαμορφώνονται παραστάδες, που κρατούν ένα απλό γείσο. Δημιουργούνται έτσι τέσσερις χώροι διαστάσεων 0,44 X 0,35 - 0,41 μ. των οποίων το πεδίο, το οποίο ορίζεται κάτω από μια ανάγλυφη ταινία πλάτους 0,05 μ., εισέχει κατά 0,008-0,01 μ. Στο μέσον αυτών των διαχωρών απεικονίζονται ανάγλυφα οι προσωποποιήσεις των αέρηδων. Πάνω στον κυβόλιθο πατεί ένα εννεάπλευρο μέλος που απολήγει σε ημισφαίριο, συνολικού ύψους 0,32 μ., πάνω στο οποίο στηρίζεται ένα ολόγλυφο περιστέρι.

Το τμήμα στο οποίο απεικονίζεται ο βοριάς δεν είναι προσανατολισμένο σύμφωνα με το μαγνητικό βορρά, ίσως επειδή ο βοριάς, λόγω των τοπικών γεωμορφολογικών συνθηκών, φυσά εδώ απ' τη ΒΑ κατεύθυνση. Στη θέση του βορρά είναι τοποθετημένος ο καράγιαλης. (ΒΔ άνεμος). Όλοι οι αέρηδες απεικονίζονται προσωποποιημένοι με τη μορφή ώριμου άνδρα, κατά κρόταφο ή κατ' ενώπιον. Το είδος των ρούχων που φορούν οι μορφές σχετίζεται με την ψυχρότητα ή τη θερμότητα του αντίστοιχου αέρα. Σε τρεις περιπτώσεις η ταυτότητα τους δηλώνεται με επιγραφή. Το ύψος των μορφών είναι 0,34-0,40 μ.

Στην ανατολική πλευρά εικονίζεται ο βοριάς με τη μορφή ηλικιωμένου πωγωνοφόρου άνδρα ο οποίος φορεί ρασιά (κοντή κάπα) και τσαρούχια. Με το δεξί χέρι κρατεί τρομπέτα, με την οποία σφυρίζει. Κάτω, στην ανάγλυφη ταινία, υπάρχει επιγραφή ΒΟΡΕΑΣ (εικ. 3). Η τρομπέτα δηλώνει το σφύριγμα του βοριά το οποίο παλιότερα ήταν αρκετά έντονο και χαρακτηριστικό στη Βέρβена, γιατί σε όλο το μήκος της ρεματιάς που διέσχισε το χωριό, υπήρχαν πολλές και ψηλές λεύκες.

Στη δυτική πλευρά εικονίζεται ο πονέντης (ζεστός ΝΔ αέρας) ως ώριμος πωγωνοφόρος άνδρας, δοσμένος κατ' ενώπιον με υψωμένα και τα δύο του χέρια, ντυμένος με φουστάνελες. Στο πεδίο εικονίζεται ένα φίδι και κάτω υπάρχει επιγραφή ΠΟΝΕΝΤΗΣ (εικ. 4). Η παρουσία του φιδιού δικαιολογείται εδώ, επειδή όταν φυσά πονέντης βγαίνουν τα φίδια από τις τρύπες τους.

Στη βόρεια πλευρά εικονίζεται ο καράγιαλης (ψυχρός ΒΔ αέρας) ως ώριμος άνδρας ντυμένος με ευρωπαϊκά ρούχα. Η ψυχρότητα του αέρα τονίζεται κι απ' το παλτό που φορεί η μορφή. Στο πεδίο εικονίζονται σχηματοποιημένα κρύσταλλα που κρέμονται από το γείσο του διάχωρου. Όταν φυσούσε καράγιαλης, τα νερά που προέρχονταν από το χιόνι που έλειωνε στη στέγη, πάγωναν, καθώς έτρεχαν απ' τα κεραμίδια. Κάτω υπάρχει επιγραφή ΚΑΡΑΓΙΑΛΗΣ (εικ.5). Η ταινία που ορίζει τη βάση του διάχωρου υψώνεται ελαφρά στο σημείο που πατεί η μορφή, σχηματίζοντας ένα είδος βάρους. Στο στόμα της μορφής υπάρχει μία μικρή τρύπα, που θα χρησίμευε, ενδεχομένως, για τη στερέωση τσιγάρου, (ως αστέιο;)

Στη νότια πλευρά δε δηλώνεται ο αέρας επιγραφικά, αλλά είναι βέβαιο ότι πρόκειται για το σιρόκο (νοτιά). Εικονίζεται ένας άνδρας με κουστούμι, ο οποίος με το αριστερό του χέρι

κρατεί πάνω απ' το κεφάλι του ανοιχτή ομπρέλα (εικ. 6). Ο σιρόκος στη Βέρβена έφερνε πάντα βροχή.

Το περιστέρι, το οποίο αποτελεί την κορύφωση του μνημείου, (με τι νόημα;) δίνεται σε μέγεθος σχεδόν διπλάσιο απ' το φυσικό, με κλειστά φτερά (εικ.7).

Στην ανατολική πλευρά του μνημείου, στο πυραμιδόσχημο μέλος, υπάρχει επιγραφή, **ΕΡΓΟΝ / ΚΑΙ / ΔΑΠΑΝΗ / Κ. Η. ΓΚΑΥΡΟΥ / 1909.**

2. Ο ανδριάντας του γλύπτη (εικ. 8-11).

Ύψος ανδριάντα 1,50 μ. Ύψος μαζί με το βάθρο 2,30 μ. Είναι στημένος λίγα μέτρα δυτικά απ' τους αέρηδες δίπλα στον δρόμο, μπροστά στο σπίτι του γλύπτη. Πατεί σε μαρμάρινο βάθρο που αποτελείται από τρία τμήματα, από τα οποία το μεσαίο διακοσμείται με σειρά ανάγλυφων κιονίσκων, που βαστάζουν τοξοστοιχία.

Εικονίζεται ο ίδιος ο γλύπτης, καθιστός σε ψηλή καρέκλα, ντυμένος με κουστούμι. Στα χέρια του κρατεί τα εργαλεία της γλυπτικής, το βελόνι και το ματρακά. Τα εικονιστικά χαρακτηριστικά αποδίδονται ρεαλιστικά, σύμφωνα με μαρτυρίες των συγγενών του και άλλων που τον γνώριζαν. Το άγαλμα είναι συμφυές με το κάθισμα. Στη δυτική και τη νότια πλευρά του βάθρου υπάρχει επιγραφή, η οποία δηλώνει και την ταυτότητα του εικονιζόμενου, **Ο ΓΛΥΠΤΗΣ / Κ. Η. ΓΚΑΥΡΟΣ.**

B. Κινητά έργα.

1. Ανδρικό άγαλμα (εικ. 12 β).

Ύψος 0,52 μ., ύψος βάσης 0,03 μ. Εικονίζεται γυμνή ανδρική μορφή με μεγάλο μουστάκι. Δεν δηλώνεται η ύπαρξη μαλλιών, ενώ τονίζεται η κοιλιά. Το αριστερό χέρι κάμπτεται στον αγκώνα και είναι ακουμπισμένο, με την παλάμη ανοιχτή, στην κοιλιά, ενώ το δεξί πιάνει τον φαλλό. Σύμφωνα με πληροφορία του Γ. Φ. Πάπαλου, 92 ετών, κάποτε ο Γκαύρος είχε ντύσει αυτό το άγαλμα Αβδούλ Χαμίτ, του είχε φορέσει φέσι και το είχε βγάλει έξω δίπλα στο δρόμο τη μέρα της Παναγίας, για να βλέπει ο κόσμος. Η μ' αυτόν τον τρόπο διακωμώδηση του σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ πρέπει να έγινε στην περίοδο 1906-1908, γιατί τον Απρίλιο του 1909 ο Χαμίτ εξέπεσε από το θρόνο.

2. Γυναικείο άγαλμα (εικ. 13-14).

Ύψος μαζί με τη βάση 0,64 μ., ύψος βάσης 0,04 μ. Το δεξί χέρι λείπει. Εικονίζεται γυναικεία μορφή, η οποία ταυτίζεται, σύμφωνα με πληροφορίες, με τη γυναίκα του γλύπτη, τη Μαρία. Το ρούχο σφίγγεται στη μέση με μία πλατιά ζώνη και στο λαιμό κρέμεται περιάπτο. Τα μάτια τονίζονται με χρώμα. Στη μπρος όψη, στο ρούχο της μορφής και στη βάση, υπάρχει η επιγραφή: **ΕΡΓΟΝ / Κ. Η. ΓΚΑΥΡΟΥ.**

3. Άγαλμα πίθηκου (εικ. 15-16).

Ύψος 0,69 μ., διαστάσεις βάσης 0,20 X 0,14 μ. και ύψος 0,04 μ. Εικονίζεται πίθηκος καθισμένος σε κυλινδρικό κάθισμα, ύψους 0,25 μ., που ίσως μιμείται κορμό δένδρου. Με τα δυο του χέρια, που στηρίζονται με τους αγκώνες στα γόνατα, πιάνει το πρόσωπό του. Σύμφωνα με πληροφορία του Ν. Γ. Κασκαμπά (Τσάρλεστου), 86 ετών, ο πίθηκος έχει τα χέρια του σ' αυτή τη θέση γιατί το άγαλμα, όπως λένε, παριστάνει κάποιον που φύλαγε ένα ταμείο αλλά αποκοιμήθηκε και του έκλεισαν τα λεφτά. Για την αμέλεια του αυτή έφαγε πολύ ξύλο από το αφεντικό του κι από τότε, για να μην ξανακοιμηθεί, κρατούσε τα μάτια του ανοιχτά με τα χέρια. Τα μάτια τονίζονται με χρώμα. Στη βάση υπάρχει επιγραφή, **ΕΡΓΟΝ /**

Κ. ΗΛ. ΓΚΑΥ(Ρ)ΟΥ / 1913. Στο στόμα υπάρχει μία μικρή τρύπα, όπως και στο ανάγλυφο με τον καράγιαλη, ίσως για την αστεία τοποθέτηση τσιγάρου.

4. Άγαλμα lionταριού (εικ. 12α, 17).

Μήκος 0,56 μ., μέγιστο ύψος 0,2μ., διαστάσεις βάσης 0,17X0,33 μ., ύψος 0,035 μ. Εικονίζεται ένα αρσενικό lionτάρι με πλούσια χαιτή.

5 Άγαλμα αιλουροειδούς (εικ. 12γ, 18).

Μήκος 0,40 μ., ύψος 0,25 μ. Διαστάσεις βάσης 0,17 X 0,26 μ. Εικονίζεται ένα αιλουροειδές, ίσως γάτα, σε στάση ετοιμότητας. Τα μάτια τονίζονται με χρώμα. Πάνω στην ουρά του ζώου και στη βάση υπάρχει η επιγραφή, **ΕΡΓΟΝ / Κ. ΗΛ. ΓΚΑΥΡΟΥ / 1909.**

6 Ανάγλυφο (εικ. 19).

Ύψος 0,63 μ., πλάτος (πάνω) 0,44 μ. Πρόκειται για ανάγλυφο με «αετωματική» απόληξη, η οποία φέρει ανάγλυφη διακόσμηση στο πάνω τμήμα της. Στο μέσον εικονίζεται μία ανδρική κεφαλή κατ' ενόπιον⁸, ενώ αριστερά και δεξιά από μία παλάμη με το δείκτη προτεταμένο προς αυτήν. Στην κορυφή του ανάγλυφου, ακριβώς πάνω από την κεφαλή, στο μέσον, εικονίζεται ένα στέμμα που το ανακρατούν δύο αντωπά lionτάρια. Στον κενό χώρο, κάτω απ' τα lionτάρια, υπάρχουν δύο εξάκτινα αστέρια.

Οι «παραστάδες» του ανάγλυφου δεξιά κι αριστερά, διακοσμούνται με χαρακτό φυτικό κόσμημα που ξεκινά απ' το μέσον κι έχει ακτινωτή διάταξη. Στη βάση του ανάγλυφου υπάρχει επιγραφή, **ΕΡΓΟΝ Κ. ΗΛ. ΓΚΑΥΡΟΥ 1911.**

Δεν είναι γνωστός ο προορισμός του ανάγλυφου. Τα lionτάρια με το στέμμα στο μέσον θυμίζουν θυρεούς και θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι το ανάγλυφο προοριζόταν να εντοιχισθεί σε κάποιο σπίτι με την προσθήκη κάποιας εγχάρακτης επιγραφής, πιο πολύ όμως το σύνολο θυμίζει καθρέφτη σπιτιού με ξυλόγλυπτη διακόσμηση. Τα χέρια πρέπει να είναι εμπνευσμένα από λαϊκές λιθογραφίες της εποχής και από αργυρώματα των εκκλησιών. Για την απεικόνιση της κεφαλής δεν είναι βέβαιο αν ο γλύπτης επηρεάστηκε από μία παρόμοια, που είχε γίνει δύο χρόνια πριν, το 1909, στο μαρμάρινο υπέρθυρο του σπιτιού του Μ. Γκαύρου, απ' τους Μακεδόνες μαστόρους που το έκτισαν. Μια δεύτερη λιθανάγλυφη κεφαλή, αρκετά φθαρμένη σήμερα, βρίσκεται στο νότιο αγκωνάρι του πυργόσπιτου του Ν. Παπαθανασίου (Μαρλαγκούζου) που κτίστηκε το 1760. Και τις δύο κεφαλές τις είχε οπωσδήποτε υπόψη του ο Γκαύρος, γιατί τα σπίτια βρισκόνταν πάνω ή δίπλα σε κεντρικούς δρόμους του χωριού⁹.

8. Για ανθρώπινες κεφαλές σε λιθανάγλυφα βλ. ΚΑΤ. Γ. ΚΟΡΡΕ, Η ανθρώπινη κεφαλή θέμα αποτρεπτικό στη νεοελληνική λαϊκή τέχνη (Αθήνα, 1978) 80 κ.ε.

9. Λιθανάγλυφα υπάρχουν και στη μεγάλη Βρύση της Βέρβενας. Πρόκειται για μαρμάρινο κρηναίο οικοδόμημα του 1788, με τέσσερις κρουνοί. Εικονίζονται δύο ανδρικές μορφές, μία κότα, ένα κεφάλι τράγου, δύο φίδια κι ένα κυπαρίσσι, στην κορυφή του οποίου κάθεται ένα πουλί.

7. Στα ανάγλυφα έργα μπορούν ν' αναφερθούν και μερικές γλάστρες, με σχήμα περίπου ορθογώνιο, διακοσμημένες με γεωμετρικά και άλλα θέματα.

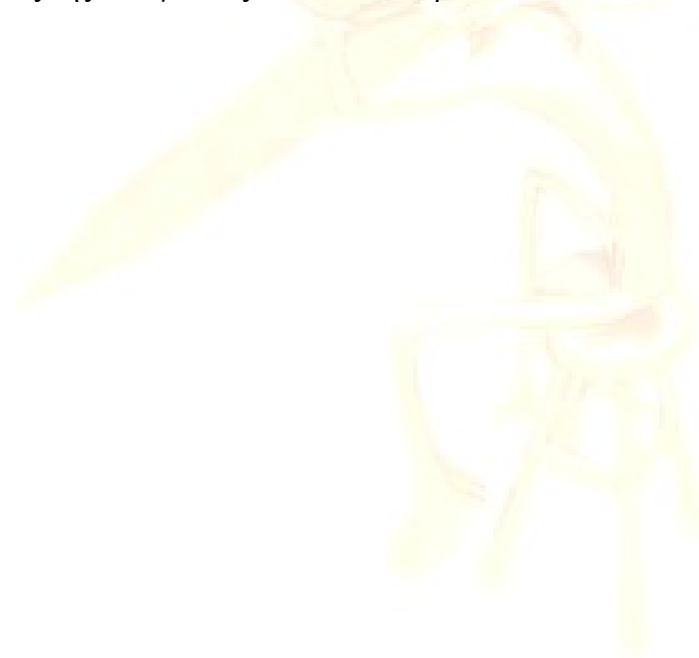
8. Στα κινητά έργα του γλύπτη ανήκει κι ένα μαρμάρινο στρογγυλό τραπέζι διαμέτρου 1 μ. περίπου, που στηριζόταν σε ένα μαρμάρινο πόδι.

Γ. Άλλα έργα (εικ. 20).

Εδώ ανήκει η παράσταση ενός βοδιού με μαρμαροθέτημα, δοσμένη περίπου σε φυσικό μέγεθος. Μήκος 2,50 μ., ύψος 1,10 μ., ύψος κεφαλής 0,44 μ. Το έργο είναι τοποθετημένο στην αυλή του σπιτιού του. Η αυλή αυτή, βρίσκεται σε διαφορετικό επίπεδο, 1 μ. χαμηλότερα απ' την κύρια αυλή, στην οποία είναι στημένα τα δύο άλλα μνημεία, κι επικοινωνούσε μαζί της με μία μικρή σκάλα.

Χρησιμοποιήθηκαν αδρά κατεργασμένα μάρμαρα, για το περίγραμμα του ζώου, την ουρά και τα πίσω πόδια, ενώ για τα μπροστινά πόδια, τα κέρατα και το γεννητικό του όργανο, περισσότερο κατεργασμένα. Το κεφάλι αποτελείται από ξεχωριστό δουλεμένο κομμάτι μάρμαρου, δίνεται κατ' ενώπιον και οι λεπτομέρειες (μάτια, ρουθούνια, στόμα) δηλώνονται με χάραξη. Για τη δήλωση του σώματος του ζώου χρησιμοποιήθηκαν πελεκούδια από μάρμαρα ή και μικρές πέτρες.

Η παράσταση του βοδιού πρέπει να σχετίζεται με την παρουσία αυτού του ζώου στη Βέρβена, την εποχή που ζούσε ο Γκαύρος. Δεν είναι βέβαιο αν είχε υπόψη του ένα δικό του βόδι, γνωρίζουμε όμως ότι στη Βέρβена, τον περασμένο αιώνα και μέχρι το 1923, οι περισσότεροι είχαν ένα βόδι στο σπίτι τους, το οποίο χρησιμοποιούσαν για αγροτικές κι άλλες ανάγκες της οικογένειας. Σταδιακά τα βόδια αντικαταστάθηκαν από τα μουλάρια.

III. Γενικές παρατηρήσεις.

Στα έργα του Γκαύρου δεν υπάρχει επιτήδευση και ο αυτοδίδακτος δημιουργός προσπαθεί να εκφραστεί με απλά μέσα (καθαρότητα γραμμής, αποφυγή περιττών στοιχείων).

Ο τύπος υπογραφής του Γκαύρου είναι σχεδόν ίδιος σε όλες τις περιπτώσεις. Αναγράφει πάντα με κεφαλαία χαρακτά γράμματα το όνομα του, πάντα μόνο με το αρχικό Κ, ακολουθεί το πατρωνυμικό Η ή ΗΛ και το επώνυμο σε γενική πτώση ΓΚΑΥΡΟΥ. Μπροστά απ' το όνομα προτάσσεται η λέξη ΕΡΓΟΝ, ενώ σε μία περίπτωση, στον ανδριάντα του, ονομάζει τον εαυτό του γλύπτη. Μερικές φορές, στο τέλος της επιγραφής, ακολουθεί η χρονολογία του έργου.

Στην τεχνική του διαπιστώνουμε έντονη επίδραση από την ξυλογλυπτική, με την οποία είχε αμεσότερη σχέση. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, ότι ο σιδηρουργός Κ. Η. Γκαύρος ή Γυφτολιάς, κάτω από ορισμένες συγκυρίες - παρουσία Τηνιακών μαρμαράδων στη Βέρβена για μεγάλο χρονικό διάστημα, ύπαρξη ελεύθερου χρόνου - σε συνδυασμό με τη μεγάλη επιδεξιότητα που είχε ως τεχνίτης, στράφηκε στη γλυπτική. Η ενασχόληση του με τη γλυπτική δεν είχε κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά ήταν μια προσπάθεια να εκφραστεί στο μάρμαρο και να ικανοποιήσει έτσι το μεράκι του. Μια μορφή λαϊκού «πολυτεχνά» και καλλιτέχνη.

(Σημείωση από Vervena.Net: Στην παραπάνω δημοσίευση έγινε ψηφιακή επεξεργασία από εμάς και διατηρήθηκε το κείμενο πιστά.)

1. Βέρβενα. Μερική άποψη από Β.

Παν. Φάκλαρης

Ο Γλύπτης Κ.Γκαύρος επί τω έργω (1858-1922)

(Σημείωση από Vervena.Net: Η παραπάνω φωτογραφία με τον γλύπτη δεν είναι μέρος της μελέτης αλλά την παραθέτουμε γιατί έχει άμεση σχέση με αυτήν)

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

2. Οι αέρηδες και ο ανδριάντας. Γενική άποψη από Α.
Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

3. Αέρηδες. Ο βοριάς.
Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

4. Αέρηδες. Ο καράγιαλης.
Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

5. Αέρηδες. Ο πονέντης.
Παν. Φάκλαρης

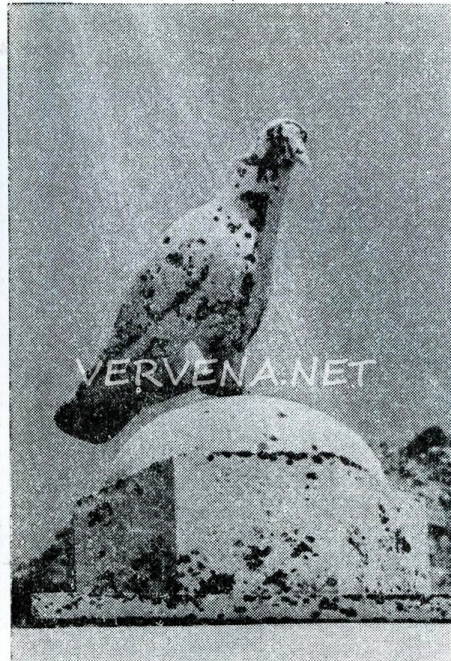
Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

6. Λέρηδες. Ο σιρόκος.

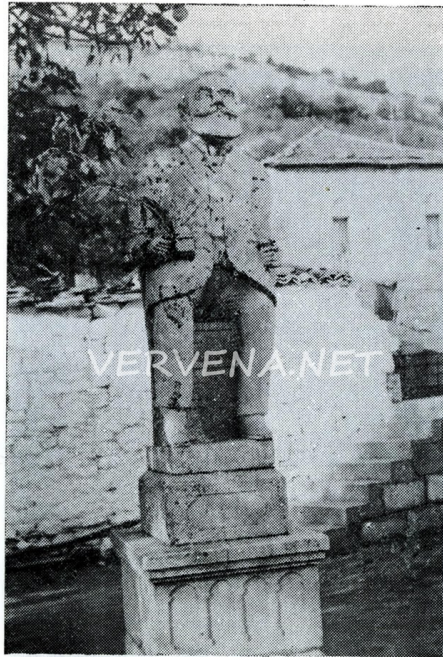
Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

7. Λέρηδες. Η κορύφωση του μνημείου με το περιστέρι.
Παν. Φάκλαρης

Παν. Φάκλαρης Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

8. Ο ανδριάντας του Κ. Γκαύρου. Μπροσ όψη.

Παν. Φάκλαρης Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

9. Ο ανδριάντας του Κ. Γκαύρου. Πίσω όψη.

Παν. Φάκλαρης Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

10. Ο ανδριάντας του Κ. Γκαύρου. Πλάγια όψη.

Παν. Φάκλαρης Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

11. Ο ανδριάντας του Κ. Γκαύρου. Πλάγια όψη. Πίσω, αριστερά, φαίνεται το σπίτι του γλύπτη.

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

12. α) Άγαλμα λιονταριού. β) Ανδρικό άγαλμα. γ) Άγαλμα αιλουροειδούς (φωτ. Αργ. Πετρονότη). Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

13. Γυναικείο άγαλμα. Μπροσ όψη. Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

14. Γυναικείο άγαλμα. Πλάγια όψη. Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

15. Άγαλμα πιθήκων. Πλάγια όψη. Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

16. Άγαλμα πιθήκων. Μπροσ όψη. Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

17. Άγαλμα λιονταριού. Μπρος όψη.

Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

18. Άγαλμα αιλουροειδούς.

Παν. Φάκλαρης

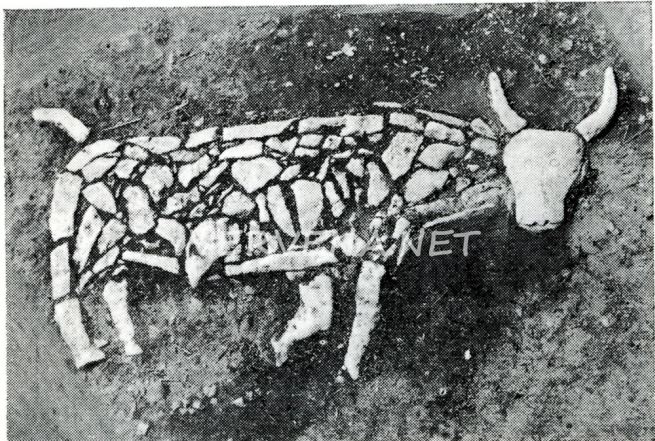
Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

19. Ανάγλυφο.

Παν. Φάκλαρης

Ο Λαϊκός Γλύπτης Κων. Γκαύρος

20. Βόδι (μαρμαροθέτημα).

Παν. Φάκλαρης

(Σημείωση από Vervena.Net: Μέρος της μελέτης αποτελούν οι παραπάνω φωτογραφίες, τις οποίες επεξεργαστήκαμε, εκτός αυτής με τον γλύπτη (2^η από αρχή) .)